

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ,
АСПІРАНТІВ, СПІВРОБІТНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ**

(Суми, 21-22 квітня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

СЕКЦІЯ 5

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ КОНСОЛІДАЦІЇ ПАРТІЙНИХ СИСТЕМ

Назаров М.С., *аспірант*

(*ХНУ імені В.Н. Каразіна, Сумський державний університет*)

Якщо представники транзитологічного підходу у своїх дослідженнях перехідних суспільств роблять акцент на стратегічному виборі політичних еліт, то представники інституційного підходу зосереджуються на функціонуванні політичних інститутів. Аналізуючи інституційні передумови консолідації партійних систем, німецький партолог Клаус фон Бойме виділив три основні фактори, які грають вирішальну роль у становленні партійних систем: 1) консолідація кордонів національних держав; 2) вибір форми правління; 3) вибір виборчої системи [1, с. 309-323]. Консолідація кордонів національних держав є вкрай важливою передумовою консолідації партійних систем, адже це робить чітким та зрозумілим політичне поле, на якому “грають” політичні партії. Національне питання в регіонах, які шукають свою ідентичність заходила настільки далеко, що результати виборів у значній мірі дублювали етнічний склад населення. Всі етнічні групи у більшості своїй голосували за свої етнічні партії [2].

Другим фактором, який суттєво впливає на консолідацію партійних систем є вибір форми правління. Цей вибір є продуктом політичної трансформації, в результаті якої встановлюється президентський, парламентський чи змішаний режим. Досліджуючи ймовірність встановлення того чи іншого режиму в процесі трансформації не важко помітити, що на початкових етапах транзиту в основному формується президентський чи змішаний режим. Ця обставина пояснюється тим, що на початкових етапах демократизації партійна система має фрагментарний характер, її суб’єкти не мають досвіду коаліційної діяльності, як результат – політична вага парламенту досить низька. На наступних етапах трансформації, по мірі демократизації політичної системи та вироблення механізмів міжпартійної взаємодії роль партійної системи зростає, а значить і з’являється можливість зміни форми правління. Важливим фактором, який впливає на становлення політичного режиму на пострадянському

просторі є співвідношення сил між партійною номенклатурою та демократичною опозицією. Якщо перевага на боці номенклатури, то зростає вірогідність формування президентської форми правління, якщо ж сильніші демократи – встановлюється парламентська чи змішана система.

Наступним інституційним фактором, що впливає на консолідацію партійних систем є виборча система. Цей фактор вважається вченими одним із найбільш потужних чинників впливу на становлення партійних систем. Досліджуючи взаємозв'язок між виборчим законом та партійною системою, М.Дюверже запропонував три підходи, які отримали назву “соціологічних законів”: 1) режим пропорційного представництва веде до багатопартійної системи з жорсткими, незалежними і стабільними партіями; 2) мажоритарне голосування в два тури веде до багатопартійної системи, в якій партії характеризуються „м'якою” структурою, схильністю до альянсів і відносною стабільністю; 3) мажоритарне голосування в один тур веде до дуалістичної системи з чергуванням при владі великих незалежних партій” [3; с. 300]. Вчений наголошує на тому, що ці закони відображають виключно загальні закономірності взаємозв'язків між виборчою та партійною системами та у неконсолідованих демократіях можуть зустрічатися певні відхилення. Якщо зупинитися на пострадянському досвіді трансформацій, то зауважимо, що для радянської номенклатури для збереження політичних позицій найбільш вигідна мажоритарна виборча система. Ця система сприяє максимальному використанню наявних переваг та збереження статус-кво. Для демократичної опозиції навпаки, вигідною виборчою системою є пропорційна, який унеможливує монополію однієї партії на владу, сприяє конкуренції та партійному будівництву. Важливо зазначити, що остаточний вплив на консолідацію партійних систем чинить спільна дія декількох інститутів.

1. Теория партий и партийных систем : Хрестоматия / сост. Б.А. Исаев. – М. : Аспект Пресс, 2008. – 400 с
2. Дуткевич П. Вызовы демократизации: перспективы политической трансформации в Восточной Европе // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Политология. – 2001. – № 3. – С. 57
3. Дюверже М. Политические партии / Дюверже М. – М. : Академический Проект, 2002. – 560 с.